

DIALOG KRING KOMMUNALT KULTURMILJÖARBETE I ALVESTA KOMMUN 18 OKTOBER 2017

SYFTE

Länsstyrelsen besöker Alvesta kommun för dialog om det kommunala kulturmiljöarbetet med målsättningen att öka förståelsen för kulturmiljön som faktor för tillväxt och utveckling. Genom information, inspiration och workshops ska mötet bidra till bättre samverkan kring kulturmiljöfrågor och till bättre kommunikation mellan och inom organisationer.

PROGRAM

13:00 Introduktion

Samtal utifrån fyra teman:

1. Rollfördelning och antikvarisk kompetens
2. Tätortsutveckling Alvesta
3. Kulturmiljövården
4. Fornlämningar

Kulturmiljöer som resurs Peter Andersson, Värnamo kommun
Summering av eftermiddagen

16:00 Mötet slut

REGISTRERING

28 deltagare (14 kvinnor och 14 män; 50 % resp. 50 %)

Från Alvesta kommun deltog två politiker och tio tjänstemän.

Från Länsstyrelsen deltog tolv personer (sju från Kulturmiljö, tre från Hållbar samhällsplanering, enhetschef Samhällsutvecklingsenheten samt länsråd).

Region Kronoberg, Kulturparken Småland AB och Destination Småland deltog med varsin representant.

En föreläsare från Värnamo kommun.

Foto: Susanne Frank, Alvesta kommun

INTRODUKTION

INLEDNING – VARFÖR ÄR VI HÄR IDAG?

Länsantikvarie Heidi Vassi, Länsstyrelsen

I februari 2017 presenterade regeringen propositionen Kulturarvpolitik (prop. 2016/17:116). Den innebär en samlad kulturarvspolitik och ett stärkt kulturmiljöarbete, bland annat får tio centrala myndigheter i uppgift att ta fram vägledande strategier för kulturmiljöfrågor. Kulturarvets bidrag till en hållbar samhällsutveckling betonas, liksom att kulturarv är allas ansvar.

Man skall räkna med kulturarvet. Det är en resurs som bidrar till de tre hållbarhetsaspekterna; till exempel bidrar besöksmålsutveckling till den ekonomiska aspekten, kulturlandskapets biologiska mångfald till miljöaspekten och möten mellan människor genom lokalt engagemang bidrar till den sociala aspekten. Det kan dock finnas konfliktytor mellan dimensionerna; till exempel kulturmiljöer längs vattendrag. Hållbarhet handlar om att försöka hitta en balans och att klara av avvägningen mellan olika intressen. Hållbar utveckling är en tvärspektoriell fråga och det har även kulturmiljöarbetet blivit, vilket innebär att kulturmiljökompetens och samverkan är viktigt på alla nivåer.

Då kulturmiljöarbetet bidrar till hållbar samhällsutveckling finns det även en koppling till miljömålsarbetet. Goda exempel på åtgärdsarbete kulturmiljö/miljömål finns på länsstyrelsernas regionala sida kring miljömålsarbetet, RUS; bland annat rapporten *Välj och vraka!*

Länkar

[Kulturarvpolitik \(prop. 2016/17:116\)](#)

[Riksantikvarieämbetets rapport *Räkna med kulturarvet – Kulturarvets bidrag till en hållbar samhällsutveckling*](#)

[Länsstyrelserna Regional Utveckling & Samverkan i miljömålssystemet \(RUS\)](#)

[Länsstyrelsernas stöd *Välj och Vraka! Vägledning och goda exempel inom kulturmiljöarbetet*](#)

BAKGRUND TILL LÄNSSTYRELSENS PROJEKT

Projektledare Catarina Nilsson, Länsstyrelsen

Kulturmiljö avser de avtryck som mänskliga aktiviteter genom tiderna har avsatt i den fysiska miljön. En kulturmiljö utgör ett sammanhang som kan innehålla föremål, ortnamn eller traditioner som är knutna till platsen.

Kulturmiljöarbete handlar om att skapa förutsättningar för människor att bevara, använda och utveckla kulturmiljöer. Dagens samhällsutveckling innebär att kulturmiljöarbetet behöver ses i ett vidare perspektiv än bara kommunernas fysiska planering. Andra kommunala verksamheter arbetar också med kulturmiljöer; till exempel besöksmålsutveckling, naturvård och fastighetsförvaltning. Detta innebär att kompetens och tvärspektoriell samverkan blir allt viktigare.

Det finns flera utgångspunkter till Länsstyrelsens projekt med att främja det kommunala kulturmiljöarbetet i Kronobergs län:

- Regeringsuppdrag i Länsstyrelsens regleringsbrev
- Nationella kulturpolitiska mål (2009)
- Nationella kulturmiljömål (2014)
- Riksantikvarieämbetets vision till 2030 (2016)
- Förnyat kulturmiljöarbete – Kulturmiljöstrategi för Kronobergs län 2016-2020
- Handlingsplan 2016-2020 för att främja kommunalt kulturmiljöarbete i Kronobergs län

Länsstyrelsens regeringsuppdrag är att arbeta för de nationella kulturmiljömålen i samverkan med lokala och regionala aktörer samt att främja kommunernas kulturmiljöarbete.

De nationella kulturmiljömålen ska främja:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Riksantikvarieämbetet har tagit fram en vision för kulturmiljöarbetet till år 2030: Alla, oavsett bakgrund, upplever att de kan göra anspråk på det kulturarv som format Sverige.

Kulturmiljöstrategin för Kronobergs län 2016-2020 lägger grunden för hur länets kulturmiljöarbete ska utvecklas och förnyas. Den utgår från de nationella kulturmiljömålen och innehåller tre målbilder: breddad syn på småländskt kulturarv, kulturmiljöer utvecklas hållbart och upprätthålla levande dialog mellan aktörer.

Parallellt med arbetet med den nya kulturmiljöstrategin togs en handlingsplan för att främja kommunalt kulturmiljöarbete under perioden 2016-2020 fram. Handlingsplanen, som fastställdes i april 2016, innehåller åtgärder inom tre områden där kommunerna har identifierat utmaningar och behov: förtydliga roller och utbyta erfarenheter, öka kompetens och sprida information samt komplettera kunskapsunderlag. Det finns åtta åtgärder i handlingsplanen. Dagens dialogmöte är åtgärden A1. Ta fram ett dialogverktyg för kommunalt kulturmiljöarbete.

Länk

[Länsstyrelsens arbete för att främja kommunalt kulturmiljöarbete](#)

SAMTALSPASS

Deltagarna delades in i fyra grupper som samtalade utifrån fyra teman:

1. Rollfördelning och antikvarisk kompetens
2. Tätortsutveckling Alvesta
3. Kulturmiljövärden
4. Fornlämningar

Till varje tema fanns några frågor för samtalet att utgå ifrån. Varje samtalspass var cirka 20 minuter långt. En tjänsteman var samtalsledare och Länsstyrelsens personal dokumenterade.

Några sammanfattande punkter från samtalen:

- Svårt med egen kompetens som liten kommun
- Planprocessen och den arkeologiska processen, hur få dem att hänga ihop?
- Tidig dialog med Länsstyrelsen viktigt
- Kunskap behövs
- Ta vara på och använd de värden som finns → attraktivitet, rekreation, pedagogik, gestaltning, identitet

TEMA 1. ROLLFÖRDELNING OCH ANTIKVARISK KOMPETENS

- Hur är antikvarisk kompetens av betydelse i det kommunala kulturmiljöarbetet?
- Hur använder och hur kan Alvesta kommun använda antikvarisk kompetens?
  - Tillgången till antikvarisk kompetens är av stor betydelse. Idag finns ingen antikvarie på kommunen. Samtidigt har mindre kommuner svårt att hålla denna själv. Man måste hitta andra lösningar att samverka kring antikvarisk kompetens. Samverkan med Länsstyrelsen är viktig eftersom där finns denna kompetens.
  - Kommunen måste balansera mellan flera olika intresseområden. Det är ett stort tryck på kommunen och de behov av byggandet som finns är svåra att uppnå. Byggloven handläggs på två veckor idag efter ändrade arbetssätt. Finns en missuppfattning att kulturmiljöfrågorna inte prioriteras. Handlar både om prioriteringar och resursnyttjande och resursfördelning.
  - Att klara av att balansera konfliktytorna är av betydelse för myndigheter, att göra prioriteringar så att man får en helhet.
  - Kommunen vill hellre satsa på att ta fram bättre kunskapsunderlag än att anställa en antikvarie.

- Länsstyrelsen handlar upp arkeologer i den arkeologiska processen, vilket är bra. Samtidigt upplever kommunen att den arkeologiska handläggningen tar allt för mycket tid hos Länsstyrelsen. Länsstyrelsen informerade om att man nu stärker upp med arkeologisk kompetens för att snabba på den arkeologiska hanteringen.
- På sikt borde kommunen och Länsstyrelsen hitta ett bättre arbetssätt där arkeologiprocessen kommer igång mycket tidigare. Blir en förenklad handläggning.
- Kommunens prioritering är redan uttalad i ÖP:n, exempelvis Spåningslanda. Här vill kommunen få fram bostäder. Det krävs en förbättrad arbetsmetod för om det ska byggas eller bevaras, så vi möts och är överens.
- Länsstyrelsens många sakområden hanteras via PBL-systemet. Det som hanteras vid sidan av exempelvis KML kan vara svårare. Hur prioriterar Länsstyrelsen inom sakområdena?
- Alvesta kommun har ingen egen antikvarisk kompetens. Det finns vissa kunskaper hos anställda inom kommunen. Det finns både för och nackdelar med att ha egen kompetens. Det kan vara en fördel att hitta former för att samverka med andra organisationer för att dela på antikvarisk kompetens. Kommunen köper in antikvarisk kompetens idag vid behov på konsultbasis.
- Plan expo hålls varje månad på kommunen då man lyfter aktuella frågor och vilka kompetenser som behöver kopplas in i olika ärenden och processer. Plan expo är ett informellt möte.
- Utställningshallen utreds. Det finns mycket konst inom kommunen som behöver katalogiseras. Även här saknas kulturhistorisk kompetens.
- Med egen antikvarisk kompetens skulle kulturmiljöfrågorna komma upp tidigt i processer. Om man inte har egen kompetens kommer frågorna in väldigt sent och kulturhistoriska frågor upplevs istället som ett hinder.
- Smålands museum har erhållit uppdrag att inventera kvarter i Alvesta för att få fram ett bättre planeringsunderlag. Det finns även enskilda personer i hembygdsföreningen som konsulteras.
- Om man inte har råd att ha egen antikvarisk kompetens krävs istället att man måste förstå processer bättre och komma in tidigare och vara beredd att ändra sina arbetssätt.
- Närheten mellan förvaltningarna kan vara en fördel. Att tillskapa gemensamma rutiner kan vara framgångsrikt.
- Det är framförallt i planprocessen som antikvarisk kompetens behövs. I bygglovsskedet kan fördjupade utredningar behövas. Punktinsatser utan helhetssyn kan vara resursslöseri. Att ta fram

- planeringsunderlag över större områden är viktigt. Museet har Regionens uppdrag att jobba med detta.
- Det finns behov av att både Länsstyrelsen och kommunen gemensamt tar initiativ till att diskutera hur planeringsprocessen ser ut och vilka olika ingångar som finns. Hur och var ska kulturhistorisk värden tas om hand.
  - Varje tisdag hålls byggmöten inom kommunen och alla träffas för att kontrollera om ärendet är komplett. Därmed upprätthåller man en likartad bedömning.
  - Kommunen har ingen antikvarisk kompetens anställd. Man lär sig dock under hand. Specifik kompetens tar man in på konsultbasis.
  - Kommunerna skickar remisser i mindre utsträckning till museet numera, då det nu är avgiftsbelagt. Museet svarar på remisser och tillhandahåller antikvarisk kompetens vid exempelvis antikvariska förundersökningar med antikvariska bedömningar.
  - Det finns numera sakkunniga antikvarier att tillgå som är certifierade. Utformning vid bygglov diskuteras med antikvarisk sakkunnig, som skriver intyg i dessa fall eller signalerar till kommunen att kulturhistorisk värden riskerar förloras.
  - Den sakkunniga är ofta med vid ett inledande möte.
  - Även kommunen kan ställa krav på att en antikvarisk sakkunnig medverkar i projektet mot en avgift som fastighetsägaren får ta.
  - Boverkets kunskapsbank har svar på många frågor kring juridiken och vad kommunen kan kräva.
  - Problemen uppstår när man kommer in för sent i processen och antikvarisk kompetens inte kopplats in, då upplevs det som ett problem.
  - Värnamo kommun hade en tjänst som kommusekreterare som fick arbeta väldigt brett med kulturmiljö och kulturarv. Den nya tjänsten möjliggjorde att jobba på tvären inom kommunen.
  - Alvesta kommun är i behov av antikvarisk kompetens på konsultbasis för att ta fram kulturhistoriskt kunskapsunderlag. Då anlitas museet och andra. I planprocessen blir det tydligt vilken kompetens som behövs.
  - Det finns äldre byggnadsinventeringar för de centrala delarna i tätorterna men man behöver komplettera årsringarna utåt. Planavdelningen behöver underlaget. Kompetensen känner bättre till vilka underlag som finns.
  - Det är även av betydelse att underlagen är lättillgängliga och finns digitalt.

- Det finns både för och nackdelar med att inte ha egen antikvarisk kompetens inom kommunen. Det är inte möjligt för en liten kommun. Specialtjänster är svårt att hålla i själv. Samverkan mellan kommuner är svårt att få ihop och ibland personberoende.
- Om antikvarisk kompetens inte kan hållas behöver Länsstyrelsen och kommunen titta mer på våra gemensamma processer tillsammans för att hitta våra roller och identifiera där antikvarisk kompetens och kunskapsunderlag gör bäst nytta.

TEMA 2. TÄTORTSUTVECKLING ALVESTA

- Hur kan Alvesta utvecklas så att kulturhistoriska värden tas tillvara?
- Hur använder Alvesta kommun de kulturhistoriska kunskapsunderlag som finns?
- Man tar in i planer att värden ska bevaras. För att tas tillvara fundering ska man koppla till nationella mål, behöver man allt eller räcker det med att välja ut?
- Tätorten vill utvecklas mot riksintresset, fornlämningar odlingslandskap och bygdemiljö.
- Jämförelse med Värnamos expansion i fornlämningsområden och inlemma dem i den nya bebyggelsen.
- Kunskapen om vad som finns är viktig och kan utvecklas. Man vill se en organisation som tar hand om driftkonsekvenser/frågor. Man vill bli bättre på att sortera sina frågor för att nå högre effektivitet.
- Man vill veta mer om varför vissa delar är betydelsefulla och gör just dessa intressanta.
- Man upplever att det är oklart hur man ska använda kulturmiljö. Den upplevs lägga en död hand över områden.
- Från kultursidan lyfter man fram sådant som betydelsen för turism, medborgarintresse, attraktiv miljö. Finns forum för diskussion om värden och hur de ska användas? Inget speciellt forum men en plan och exploateringsgrupp med olika representanter. Jobba med stoltheten inifrån.
- Man ser det som viktigt att tidigt ta med frågorna i processen.
- Kunskapsunderlaget viktigt för att värdera miljöerna.
- Värnamo, värt att värna kunskapsunderlag tas fram kulturmiljöplan- underlag bra att relatera till. Viktigt med bra grundunderlag. Plan ta med hur man vill förhålla sig till kulturarvet.
- Frågan hur ta tillvara vad är lämpligt, bevara eller vad är en del av nuet och framtiden. Anpassa det nya efter det gamla eller kontraster?

- Mer komplext när fornlämningar är mer otydliga, svåra att förstå eller upplevs som oklara.
- I ÖP har man ej bråttom men vid byggfas ska det gå snabbare.
- Nationell nivå, behöver vi dokumentera allt även sådant som finns mycket av. Kan städer utvecklas så det inte stör kulturhistorien?
- Spåningslanda, man anser att situationen med fornlämningar är komplex.
- Det är viktigt att bli medvetna tidigare i processen om förekomst av lämningar och den påverkan de kan ha på plan och byggprocesser. Man ser det som viktigt att tidigt ha samråd, kartlägga och ta in värdena i arbetet. Undvika att få överraskningar senare.
- Kommunen anser det svårt/omöjligt bygga upp en egen kompetens kring kulturmiljö.
- Man funderar över vems ansvar det är att ta vara på och bevara kulturmiljön.
- Hur använder Alvesta de kulturhistoriska kunskapsunderlag som finns? Det gör man nog inte.

- Osäker på hur man använder kulturhistoriska värden och vad det är. Röstkolan, järnvägen, riksdagsmannagården är saker man vill lyfta fram, vilka är deras värden?
- Man kan anta att det ökar värdet på boende/bostadsområden med det kulturhistoriska sammanhanget.
- Identitetsskapandet även med "nyare" bebyggelse. Tänka på det historiska värdet av nuet och yngre kulturhistoria för framtiden.
- Inte bara tätorten utan även landsbygden och det tätortsnära ska vara viktigt.
- Man är intresserad av exempel på att jobba fram underlaget tillsammans med boende. Vad vill invånarna?
- Hur använder Alvesta de kulturhistoriska kunskapsunderlag som finns? Nja, man vill men vet inte riktigt hur.

- Alvesta breder ut sig. Har integrerat tidigare jordbruksmark, landsbygd i tätorten. Delar har bevarats. Nu sker utbredningen i skogsmark. Moheda, Vislanda tas upp där liknar dagens situation den som tidigare var i Alvesta med byggande på befintliga tomter och omgivande jordbruksmark.
- Vad hämmar utbredning funderar man på. Det som kommer upp är riksintresse fornlämningar Spåningslanda, Lekaryd, ekar. Komplex bild, många tyckare sakägare, trafikverket, länsstyrelsen m.fl.
- "Riksdagsmannen" diskuteras som berikande nybyggnation i centrum.

- Alvesta kännetecknas av mycket villor men förhållandevis få flerbostadshus.
- Tätortens utveckling upplevs svår att kombinera med kulturhistoriska värden, framförallt upplevs att riksintresset Spåningslanda hämmar. Man funderar över vad dess värde är för Alvesta.
- Man funderar över vad är utveckling?
- Man önskar fördjupade riksintressebeskrivningarna. Generellt anser man Spåningslandas inte är så djupa. Man anser att all typ av underlag är bra. Kan användas för att hantera olika inställningar.
- Spåningslanda ses som en konfliktyta som upplevs hämma dialogen främst med Länsstyrelsen.
- Man funderar över roller. Hur mycket ska kommunerna behöva driva sin sak. Vem tar kostnaden. Länsstyrelsen önskas fungera som guide för utveckling av samhället.

TEMA 3. KULTURMILJÖVÄRDEN

- Hur kan kulturmiljövärden se ut och identifieras?
- På vilka sätt kan kulturmiljövärden ha betydelse när en God bebyggd miljö utformas?
- Vad som är kulturmiljövärden beror från person till person. Det handlar mycket om ett subjektivt tyckande.
- Objektiv kulturmiljövård och subjektiv. Objektiva värden – sakkunskap, subjektiva – symboladdade värden och miljöskapande.
- Det subjektiva förändras över tid. Kan vara mer förankrat i lokalsamhället. Blir mer personligt.
- Det kan handla om en känslomässig relation.
- Vem har rätt att avgöra om något ska bevaras. Vem drar gränsen att det subjektiva och objektiva ska bevaras.
- Onda och goda kulturmiljövärden. Ex. krigslämningar.
- Det är alltid lättare att motivera äldre miljöer.
- Svårare med yngre miljöer. Ålder är en typisk faktor som spelar in.
- Kulturvärden är komplext - många olika dimensioner.
- När har man nått en gräns? Förändras över tid. Det vi ser som värdefullt i dag behöver inte vara värdefullt om 50 år.
- Kostnadsfråga. Miljöer på landsbygden.
- Gått ifrån att prata mer om miljöer än enbart byggnader.
- Lättare att peka ut enskilda hus men svårare att hantera stora bebyggelseområden, miljöer.
- Varsamhet och förvanskning.

- Hur proaktiv ska kommunen vara? Nu finns lättnader i PBL om tex. ommålning vilket kan påverka ett helt bebyggelseområde. Kommunerna har viljan men inte lagstiftaren med sig. Snårigt. Är det kommunens ansvar att driva frågan.
- Underlättar om kommunen har något att luta sig mot.
- En del vill bara veta vem som bestämmer och andra är mer villiga att lyssna på de kulturhistoriska värdena.
- Viktigt att kommunen har på fötterna.
- Byggnadsinventering i centrum och ska göra karakteriseringar.

- Allt från någon fysisk plats med historisk värde med någon mänsklig aktivitet. Fylla det med innehåll- berättelserna blir grädden på moset.
- Viktigt att lyfta fram berättelserna.
- Gestaltningen av ett nytt område- hur man anpassar sig till platsen- inte bygga precis likadant som inne i tätorten utan se efter platsens förutsättningar.
- Lekarydsområdet – i det området finns ingen befintlig bebyggelse. Svårare när man bygger vidare på tätorten – krav från de som ska bo där och hänsyn,
- Trivselfråga och gemenskap. Viktigt att väga in invånarnas relation till platsen.
- Vad finns det för kulturhistoriska värden. Ha med dem i processen.
- Vad klarar landskapet av ute på landsbygden och i staden.
- Inte vara rädd för att ta vara på de värden som finns
- Uppmuntra stolthet inifrån.
- Profilfrågor- kultur, och naturfrågor- attraktionskraft ska inte underskattas. Exempel som lyftes fram var Värnamo och Borås kommuners arbete med att lyfta fram kulturarvet som resurs.
- Här finns historier.
- Boendemiljön – miljö som präglas av kulturmiljö – finns det något innan- attraktiva platser. Man vill gärna bo där man alltid bott. Hur kan man förstärka den platsen och de värdena. Finns ett sätt att stärka miljön i att exploatera den. En del i det andra.
- Hur man förstärka miljön.
- Bygga nytt men använda de befintliga miljöerna som resurs.
- Lyfta fram historien i samhällsplaneringen. Det finns ett stort intresse för lokalhistoria. Få rätt träffpunkt.

- Kan se ut hur som helst, varierar över tid, ibland abstrakta,
- Miljonprogrammet var ett tag ett skällsord, ett tag var det fullt med pastischer, nu är miljonprogrammet intressant.

- Förändras över tid. Hur säkerställer vi det som vi gör. Byggnadsverk är ändå enklare att ta på och lätt att förmedla medan fornlåtar t.ex. eller landskapsavsnitt är svårare.
- En plats har en berättelse. Något man kan relatera till. Svårare att förstå berättelser som ligger långt tillbaka i tiden än det man själv upplevt.
- Våra kulturmiljöer har kommit till för att någon har brukat en mark, levt på ett visst sätt. Om de inte hade gjort det hade det inte funnits något värde att bevara där.
- Hur ska vi utveckla vårt samhälle så att kommande generationer ser våra livsmiljöer som värdefulla.
- Komplex situation- dock viktigt med tidiga dialoger där våra olika ingångsvinklar vägs in och identifieras.
- Måste göra miljön tillgänglig.
- Rätt använt kan en småskalig villabebyggelses attraktivitet höjas av ett kulturmiljöområde.
- Ansvarsfrågan – identifiera och värdera. Det är viktigt med rätt kompetens. Länsstyrelsekompetensen behöver komma in tidigt. Kommunens ansvar att vårda platsen. LST måste komma in mycket tidigare i processen.
- Det breda värdet ligger i om det är allmänt känt.
- Den färgade kartan med alla värden. Blir ett främärksperspektiv. Hur kan man lyfta det till att göra platserna attraktiva. Skapa tillväxt genom besöksnäringen.
- Handlar mycket om prioriteringar, skapa attraktivitet, kanske inte det man räknar med när man planerar utan tänker mer på hur mycket kan man bygga här, det ekonomiska värdet.
- En god historia uppskattas av alla. Det ligger i det kommunala intresset att bevaka kulturmiljövärden och att bygga vidare på lokalhistoria.
- Processerna som är problemet och inte värdet i sig.
- Kunskapen om platsen är viktig.

- Byggnader tex. det behöver inte bara vara jättegamla byggnader utan även nya som ska bevaras. Även gatunät.
- Esplanader.
- Går i moden – hitta ett uttryck för vår tid
- Påvesgård- blomman – ganska unikt för Alvesta. 60-70-tal. Området har utvecklats över tid och formats.
- Försöka få folk att förstå att förstå värdena- Alvesta kommun tar dialogen.
- Se helheten.

- Hur gör vi, vad är det vi dokumenterar. Vad väljer vi ut. Vilka avtryck gör vi idag och vad väljer vi ut. Tänka på hur vi väljer ut idag.
- Har beställt ett kulturhistorisktunderlag för vissa områden.
- Viktigt att lyfta
- Informera och kommunicera.
- Skolkatarinas väg – gulligt område - äldre bebyggelse. Fint att bevara men håller inte dagens standard. När de äldre flyttar ut byggs det snabbt om. Byggs ut osv.
- Hur bevarar man något som ingen vill ha det på det sättet. Identifiera vad som är värdefullt. Ta politiskt ansvar och motivera sina beslut. Nyttja olika beslut.
- Var kommer de strategiska ställningstagandena in i kommunens beslut.
- Det finns äldre bebyggelseinventering med detta material har inte gått vidare till beslut.
- Integrera kulturmiljöerna i nya bostadsområden.
- Hur löser man dagens tekniska krav gentemot kulturmiljövården? Finns sätt att integrera tekniska installationer i befintlig bebyggelse.
- Var ska resurserna finnas? Hur ska vi bäst samordna oss. Resurserna behövs.

TEMA 4. FORNLÄMNINGAR

- På vilka sätt kan fornlämningar ha betydelse när en God bebyggd miljö utformas?
- Hur skaffar sig Alvesta kommun kunskap kring fornlämningar?
- Man vet att de finns och att man ska ta hänsyn till dem.
- Alla sysslar med samhällsplanering men hur kommer fornlämningar in? Det är svårare.
- Hur kommer kommunen fram till ett arbetssätt där olika aspekter kommer fram riktigt tidigt i processen? I Alvesta har man ett forum där man tidigt tar upp ärenden, för att få synpunkter, men kanske behövs mer specifik kompetens (t.ex. kring arkeologi, byggnadsvård...).
- Kunskapsunderlag: FMIS tittar man i. Men kommunen har alla möjligheter att ta fram egna, tidiga underlag, för sin planering. Dessa underlag kan lst kräva ska kompletteras.
- God bebyggd miljö: gammal miljö tillsammans med ny bebyggelse ger en positiv känsla. Rekreation och pedagogiskt värde kan plockas upp i planering, ge värdefulla miljöer.

- Länsstyrelsens roll viktig när det gäller att sätta värden före andra värden. Sakintressen får komma före kommunens samhällsplanering. Detta gäller kanske inte i första hand kulturmiljöns intressen.
- Fornlämningar måste kunna bli en del av en boendemiljö, arkeologiska undersökningar borde kunna bli intressanta för de framtida boende. Gamla namn kan användas. Informationsskyltar.
- Men hur gör man? Inte bra om enbart en ensam fornlämning ligger kvar.
- När har man "sabbat" miljön?
- Hur gestaltar man kulturmiljöer/fornlämningar?
- Hur får man till en dialog kring fornlämningar? Vilka roller har vi?
- Vilka underlag kan länsstyrelsen tillhandahålla.
- Kanske måste man jobba med större områden för att få bra fornlämningsunderlag.
- Ta fram fornlämnings-planer liknande grön-planer.
- Länsstyrelsen måste bli tydligare i yttranden när det gäller fornlämningar och utredningar etc. vad ska kommunen göra.
- Första frågan har svarats på tidigare.
- Alvesta kan inte ha en antikvarisk kompetens. Kommunen måste få samarbeta med lst kring kunskapen/kunskapsunderlag. Ta kontakt med länsstyrelsen tidigt, så att planeringen kan få ta sin tid och så att känsliga miljöer kan sparas/undvikas.
- Länsstyrelsen bör visa tydligare för kommunen när utredningar måste göras vad gäller fornlämningar, lst måste tala om för kommunen när fornlämningar kan bli ett problem.

INSPIRATIONSFÖRELÄSNING: KULTURMILJÖER SOM RESURS I VÄRNAMO KOMMUN

Kommunantikvarie Peter Andersson, Värnamo kommun

I Värnamo kommuns arbete med fysisk planering ingår kulturmiljövården i översiktsplan, stadsvision, fördjupade detaljplaner, områdesprogram, bygglov, gestaltungsprogram och grön strukturplan. Kulturmiljö och kulturarv ingår i många delar av den kommunala verksamheten: Kunskapsunderlag i samhällsplanering, inventering och dokumentation, dialoger med Länsstyrelsen och museum, samverkan i projekt och arrangemang och information och dialog (inom kommunen, med boende och fastighetsägare, turism, hembygdsföreningar, samhällsföreningar och lokalhistoriskt kunniga personer). Inte skygga för kulturturism, då det bidrar till kommunens profil och stödjer såväl besöksnäring som entreprenörer.

Projekt inom Värnamo kommun är bland annat digitalisering av kulturarv, Pilgrimsleder i Småland-Öland (Leader), Mötesplats Möbelbygd (Leader), Lundsbo bokskog (LONA), Kanotleden Storån (LONA), Kultur- och naturstigar i tätortsnära skogar, Gummifabriken och skolprojektet Åminnedagarna och Nydala medeltidsdagar. I digitaliseringen av kulturarvet arbetar kommunen bland annat med digitalt berättande (storytelling).

Värnamo kommun håller på att ta fram en kulturmiljöplan; kommunen har tidigare inte haft någon. Syftet med planen är att den ska vara ett styrmedel för kulturmiljövården, att vara ett planeringsunderlag vid bygglov och detaljplanering. Men den ska även visa på byggnaders och byggnadsmiljöers karaktärsdrag och värden samt kulturmiljövärdet i kulturlandskapet. Målgrupperna för kulturmiljöplanen är främst beslutsfattare, planerare, förvaltare och handläggare inom kommunen. På sikt även en bred allmänhet, besöksnäring och skolor. Kulturmiljöplanen kommer att kopplas till kommunens nya översiktsplan.

Historien bakom den numera nedlagda Gummifabriken och arbetet med att hitta en ny funktion gicks igenom. Förmedling sker i form av att fabriken historia dokumenteras, utställningar ordnas med bland annat guide turer samt att nya rum och salar i de ombyggda fabrikslokalerna får namn som knyter an till den tidigare verksamheten. För att synliggöra kulturarv håller kommunen på att skapa en museinod i Gummifabriken. Arbetet sker i samverkan med läns museet, hembygdsföreningar, skolor och civilsamhället, som är viktiga aktörer för att kunna sprida kunskaperna om kulturarvet.

LÄNK
[Värnamo kommun](#)

DELTAGARNAS UTVÄRDERING AV DIALOGMÖTET

FÖRVÄNTNINGAR PÅ DAGENS DIALOGMÖTE

- Lära mer om förutsättningarna lokalt här i Alvesta.
- Få input till arbetet med regional utveckling av kulturen i länet.
- Kulturmiljöhänsyn in i framtiden!
- En god dialog.
- Lyfta kulturmiljö som resurs.
- Ser fram emot en bra dialog, där båda parter går in med öppna sinnen.
- En trevlig och givande eftermiddag.
- Förstå varandras roller.
- Respekt
- Kunskapsutbyte
- God dialog om kulturmiljö, planering & Alvesta
- Bra dialog nu och i framtiden.
- Tydliggörande av våra olika roller
- Bra dialog
- Informativ dag!
- Bra samtal och utvecklande idéer om kulturmiljön som resurs.
- En god dialog om kulturmiljöarbetet
- Ska bli intressant att höra olika perspektiv från olika håll gällande kulturmiljö.
- En bra dialog om kulturmiljö, som kan brukas av lokalbefolkning och besökare.
- Hoppas på bra samtal och inspirerande föreläsning.

DETTA VAR BRA PÅ DAGENS DIALOGMÖTE

- Dialog om hur antikvarisk kompetens kan användas
- Träffas, prata, tänka, (lyssna) om kulturmiljö
- Få ett ansikte och få utbyta erfarenheter
- Att komma till insikt med att vi behöver kunskapsunderlag och att det inte bara är kommunens ansvar.
- Bra med dialogerna och kunskapsutbytet.
- Bra för olika organisationer och delar inom organisationen att mötas.
- Blir bara duktigare och duktigare på det här med kommunbesök!
- Alltid lika roligt att höra hur kommunerna det och vilka frågor och funderingar som finns!
- Variation av diskussioner/synpunkter.
- Alla lyfter kulturmiljö som resurs.
- Fokus ligger på processen.

- Många bra idéer till nytänk.
- Bra och konkreta dialoger.
- Möjligheten till samtal
- Få in tankar hur vi upplever varandra, vad vi vill ha av varandra och hur vi kan hjälpa varandra att utvecklas.
- Vad är/upplevs som problem.
- Nya perspektiv & möjlighet till samtal & reflektion ☺
- Bra diskussioner
- Bra med små grupper
- Att få höra synpunkter på kulturmiljöer från personer som inte har det som sitt fokus.
- Bra med smågrupper med bra blandning
- Bra upplägg.
- Intressant att höra Länsstyrelsens/Alvesta kommuns perspektiv på kulturmiljöfrågorna & hur de ser på varandras roller.
- Bra med diskussion i mindre grupper.
- Lättare att samtala när det är uppstyrt i teman & att vi blir tidsstyrda.
- Bra med en dialog och att få träffas med andra organisationer. Vi har alla olika synsätt och det är bra att få en inblick i hur andra tänker.
- Bra att få träffas över organisationsgränserna och bl. a. prata om vad som behövs för att kunskap om kulturmiljöfrågor ska förbättras/öka.
- Bra att Peter Andersson medverkade, en styrka i gruppsamtal.
- Intressanta samtal där Lst och kommun närmar varandra och får förståelse för de problem/möjlighet som finns.
- Bra att träffa de kommunala företrädarna, skapade mervärde.

DETTA KAN FÖRBÄTTRAS TILL KOMMANDE DIALOGMÖTEN

- Hade gagnat samtalet med fler politiker.
- Perfekt!
- Inspiratören bör komma först i programmet, skulle ge mer energi.
- Ge möjlighet till mer tid, heldag i s f halvdag.
- Lite längre diskussionstillfällen. Alla hann inte prata färdigt.
- Bra med inspiration före diskussionen.
- Inspirationsföredrag kan ges större utrymme.
- Ytligt – ej penetrerat de utmanande frågeställningarna
- Mer fokus på dialogen mellan organisationerna och inte bara enskilda tjänstemän.
- Diskussionstid räckte inte till.

- Kan vara bra att byta indelning av grupper vid olika diskussionsteman. Blev lätt att gruppen diskuterade samma saker under alla diskussionspunkter då ämnena gick in i varandra.
- Hade varit bra att ha en gemensam diskussion för att få höra hur diskussionen har gått i andra grupper.
- Lite bättre "bredd" på frågorna. Det blev lätt att vi i gruppen diskuterade samma ämne.
- Bra luftkonditionering är en god idé.
- Lämna utrymme för kommunen att vara mer aktiv i inledningen, gemensamt ägande av mötet.
- Stärka interkommunalt samarbete genom att möta kanske två kommuner samtidigt?
- Inspiration först!
- Hur följer vi upp dialogen?

INFORMATION FRÅN LÄNSSTYRELSEN

Vid dialogmötena med länets kommuner ska Länsstyrelsen informera om tre åtgärder i handlingsplanen (C7 Kartläggning av underlag, C8 Bidragskampanj och B6 Checklista för inkludering). I Alvesta fick denna punkt utgå ur programmet och därför bifogas informationen till dokumentationen.

KARTLÄGGNING AV KULTURMILJÖUNDERLAG

Målsättningen är att öka kunskapen om kunskapsunderlag.

Kartläggningen genomfördes mellan december 2016 och juni 2017, då länets kommuner besöktes. Som utgångspunkt användes en kartläggning av byggnadsinventeringar som Länsstyrelsen gjorde 2004 och den skickades ut innan besöket. Vid projektledarens besök hos kommunen tittade vi först på listan från 2004 och pratade därefter om vad som har tillkommit sedan dess, om det finns underlag som behöver uppdateras och om det är något kunskapsunderlag som saknas.

Reflektion kring kunskapsunderlag i Alvesta kommun:

- Materialet från 2004 används till viss del men mycket är föråldrat.
- Exempel på underlag som har uppdaterats är byggnadsinventering av Alvesta centrum (2005).
- Exempel på underlag som har tillkommit är klassificering av kvarteret Blenda (2016).

EKONOMISKT BIDRAG

Genom *Förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer* [kulturmiljövårdsanslaget] finns det möjlighet att ansöka om ekonomiskt bidrag för att bevara, utveckla och använda kulturmiljöer. Enligt 9§ i förordningen finns det möjlighet att ge bidrag till "generella eller riktade regionala och kommunala kunskapsunderlag som syftar till att ta till vara kulturhistoriska värden i samhällsplaneringen". Bidraget söks hos Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen ställer krav för att bevilja bidrag till kunskapsunderlag, som att underlaget ska:

- vara metodutvecklande
- fylla en funktion och vara till nytta för kommunen
- bli officiellt antaget i kommunen
- tas fram av personer med adekvat kompetens

Några andra saker att tänka på inför en ansökan om bidrag:

- Åtgärden får inte ha påbörjats före Länsstyrelsens beslut.
- Etappindela projekt/åtgärd som pågår mer än ett kalenderår.
- Redovisa kostnadsbild och medfinansiering i ansökan.
- Eventuellt bidrag kan uppgå till maximalt 50 procent.
- Beslutet kan inte överklagas.
- Bidrag betalas ut i efterskott.

Länk

[Information om bidrag](#)

CHECKLISTA FÖR INKLUDERING

För att tillvarata fler perspektiv i kulturmiljöarbetet finns en checklista för inkludering med som bilaga 3 till handlingsplanen. Länsstyrelsen uppmantrar kommunerna att börja använda den. Checklistan är ingen mall utan en uppsättning av frågor, som ska hjälpa handläggaren att synliggöra vad ett inkluderande arbete innebär. Frågorna är uppdelade i fyra grupper:

1. Synliggör strukturer
2. Synliggör kulturarv som historiesyn och historiebruk
3. Synliggör mottagare och målgrupper
4. Uppföljning

Länsstyrelsen Kronoberg använder checklistan vid upphandlingar, exempelvis av vård- och underhållsplaner, då vi har bedömt att detta ger störst effekt. Det finns även planer på att införa det i ärendehandläggningen.

Länk

[Checklista för inkluderande ärendehandläggning](#)